

YÜZÜNÜZÜ MESCİD-İ HARAM'A ÇEVİRİN!*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Ak-Televizyon ve Ak-Radyo izleyicileri ve dinleyicileri!.. Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Bu hac seyahati dolayısıyla rahatsızlıklar olduğu için, ses kısıklığı, öksürük vs. durumu dolayısıyla geçen hafta konuşamamıştık.

Geçen hafta yapamadığımız konuşmayı şimdi yapıyoruz. Kaldığımız ayet 148. ayetin başı; onu okuyalım. *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:*

وَلِكُلِّ وِجْهَةٍ هُوَ مَوْلِيهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ

أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

(البقرة: ١٤٨)

(*Ve li-küllin vichetün hüve müvellîhâ festebiku'l-hayrât, eyne mâ tekûnû ye'ti bikümü'llâhu cemîâ, inna'llâhe alâ külli şey'in kadîr.*) (Bakara, 2/148)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

وَمِنْ حَيْثُ حَرَجْتُ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ
بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

(البقرة: ١٤٩)

(Ve min haysü haracte fevelli vecheke şatra'l-
mescidi'l-harâm, ve innehû le'l-hakku
min rabbik, ve ma'llàhu bi-gàfilin ammâ
ta'melûn.) (Bakara, 2/149)

وَمِنْ حَيْثُ حَرَجْتُ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ
شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ
إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي
وَلَأْتِمَّ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

(البقرة: ١٥٠)

(Ve min haysü haracte fevelli vecheke şatra'l-
mescidi'l-harâm, ve haysü mâ küntüm fevellû
vücûheküm şatrahû liellâ yekûne li'n- nâsi
aleyküm hücceh, ille'llezîne zalemû minhüm
felâ tahşevhüm va'hşevnî ve li-ütimme
ni'metî aleyküm ve lealleküm tehtedûn.)
(Bakara, 2/150)

Şimdi bunların izahını, dilimizin döndüğünce bunlar üzerinde sohbetimizi yapalım:

a. Herkesin Bir Kiblesi Var

148. ayet-i kerime, daha önceki ayet-i kerimelerde başlamış bulunan kiblenin tahvili konusu üzerinde devam ediyor:

وَلِكُلِّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيٰهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ
أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا
إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

(البقرة: ١٤٨)

(*Ve li-küllin vichetün hüve müvellîhâ*) “Herkesin bir yönelişi vardır, yöneldiği yön vardır; o ona yönelir. O kişi, o millet veya o kavim, o kavmi teşkil eden kişi ona yönünü döndürür.”

Vicheh, *fi’leh* vezninde, çeşit bildiren bir masdar oluyor; yâni şöyle bir başka çeşit dönüş mânâsına... Bir de kible gibi dönülen yön mânâsına geliyor. “Herkesin bir yöneliş biçimi vardır, veya yöneldiği kible vardır.” demek oluyor.

Başka bir kıraatte de, (*Ve li-küllü vichetin hüve müvell îhâ*) olarak okunuyor, yâni külli kelimesi *vichetün*’e izafe edilmiş.

Herkesin bir yöneldiği taraf var, yön var, kible var; her millet bir tarafa yöneliyor. Kudüs’te *Kubbetü’s-Sahrâ* denilen kutsal kaya var.

Hazret-i Ömer'in üzerine kubbe bina ettiği mukaddes yer. Mescid-i Aksâ'nın önündeki meydanda olan bir şey. "Yahudiler Sahrâ'ya yönelirler." diyor kitaplar. Hristiyanlar da doğuya yönelirler. Her kavmin böyle bir yöneldiği taraf vardır. Bir mânâ bu.

Diğer bir mânâ, "Her bir kavmin bu yönelme konusunda, kibleye dönme konusunda bir tutumu vardır; bir heyeti, bir hali vardır." şeklinde izah ediliyor.

Üçüncü bir mânâ da, "Her müslümanın kibleye, bulunduğu yerden bir yönelme şekli ile yönelmesi lâzım gelir." mânâsı da var. Hitap müslümanlardır. Kuzeydeki müslümanlar, Medine'dekiler güneye dönecekler. Yemen'deki müslümanlar, Kâbe kuzeyde kaldığı için kuzeye dönecekler. Doğudakiler Kâbe batıda kaldığı için batıya yönelecekler. "Her bir müslümanın kible konusunda yöneleceği taraf vardır." mânâsına hitap müslümanlardır, anlatım müslümanları anlatıyor diyenler de var.

Müslümanlar, hristiyanlar, yahudiler kastedilmiştir diyenler olduğu gibi, böyle diyenler de var.

"Buradaki *hüve*, o kişiye delâlet eden bir zamirdir." diyenler de var; "Buradaki *hüve*, Cenâb-ı Hakk'a râcî olur. Buradaki *hüve*'den maksat, Cenâb-ı Hak Teâlâ'dır." diyen müfessirler de var. O zaman, "Her bir kavme Cenâb-ı Hak, kiblelerinin neresi olduğunu beyan eylemiştir, o yöneltmiştir." mânâsına gelir.

Aslında, bütün kavimlerin asıl kıblesinin Kâbe-i Müşerreffe olması lâzım! Çünkü:

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي لَدَىٰ بَيْكَةِ

مُبَارَكًا وَهُدًىٰ لِّلْعَالَمِينَ

(آل عمران: ۹۶)

(*Inne evvele beytin vudıa li'n-nâsi lellezî bi-bekkete mübâreken ve hüden li'l-âlemîn.*) [Şüphesiz, alemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak, insanlar için kurulan ilk ev, ilk mâbed, Mekke'deki Kâbe'dir.] (Âl-i İmran, 3/96) Yeryüzünün en şerefli, en eski, en mübarek, en muazzam, en şerefli mescidi Kâbe'dir. Herkesin oraya dönmesi lâzım!

Sonuç itibariyle, ister kastedilenler bütün kavimler olsun, herkes yönünü bir tarafa çevirmiş yöneliyor; veya Cenâb-ı Hak herkese şu tarafa yönelin demiş ama, kimisi o sözü dinliyor, kimisi dinlemiyor; (*Fe'stebiku'l-hayrât*) “Siz hayırlara yarışarak, koşarak gidiniz! Ey mü'minler, siz başka kavimlerin itaatsizlikleri gibi, inatları gibi ters duygulara kapılmayın; hayırda yarışın, hayırları, sevapları işlemeğe gayret edin!”

(*Eyne mâ tekûnû ye'ti bikümü'llâhu cemîâ*) “Siz insanlar her nerede olursanız olun, Cenâb-ı Hak hepinizi topluca bir araya getirir. Yâni sizi ahirette, mahşer yerinde huzuruna toplayacaktır ve hepinizi yaptığınızdan dolayı hesaba çekecektir.

Kim hayırlara koşarsa, yaptığı hayırlardan dolayı mükâfatlandırılacaktır. İtaat etmeyenleri de, huzuruna geldiği zaman cezalandırılacaktır. (*Inna'llàhe alâ külli şey'in kadîr*) Hiç şüphe yok ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri her şeyi yapmağa sonsuz derecede kudret sahibidir, muktedirdir; hiçbir mânî, hiçbir imkânsızlık bahis konusu değildir.”

Binâen aleyh, insanların kıble konusunda böyle çeşitli tutumları var; kimisi kıbleyi kabul ediyor, kimisi reddediyor, kimisi dedikodu yapıyor, kimisi itaat ediyor... Ama itaat edenlerin en başında ve en Allah'ın seveceği tarzda itaatini isbatlamış olan Peygamber-i Zîşânımız'dır. Çünkü, ilkönce Beytü'l-Makdis'e doğru dönülmesini Cenâb-ı Mevlâ emredince, emre itaat etmiş, o tarafa dönmüş; ondan sonra öbür tarafa dönün deyince, o tarafa, Kâbe-i Müşerrefe tarafına dönmüş. Gönlü başından beri Kâbe'yi sevdiği halde, Allah “Kudüs'e dönün!” dediği zaman, Kudüs'e dönmekte tereddüt etmemiş.

Bu bir büyük itaat ve ihlâs ve Cenâb-ı Hakk'ın emrine anında imtisâlin güzel bir misâli. Bütün ümmetlerin öyle yapması lâzım!.. Yahudilerin de, hristiyanların da aynı itaati göstermesi gerekirdi. Tabii Cenâb-ı Hak hepsini huzurunda toplayacak, hepsine amelinin karşılığında yapacağı muameleyi kendisi biliyor. Cezalandırılacağı cezalandırılacak, mükâfatlandırılacağı mükâfatlandırılacak.

b. Yönünü Mescid-i Haram'a Çevir!

149. ayet-i kerime te'kîden, kuvvetlendirmek için, tereddütleri izâle etmek için, zihinlerde herhangi bir soru kalmasın diye, yine kıble konusunda:

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

(البقرة: ١٤٩)

(*Ve min haysü haracte fevelli vecheke şatra'l-mescidi'l-harâm, ve innehû le'l-hakku min rabbik, ve ma'llàhu bi-gàfilin ammâ ta'melûn.*) (Bakara, 2/149)

(*Ve min haysü haracte*) “Ey Rasûlüm, nereye çıkarsan çık, (*fevelli vecheke şatra'l-mescidi'l-harâm*) yönünü Mescid-i Haram tarafına döndür!”

Bu daha önceki ayet-i kerimelerde de, yakın kelimelerle geçmişti. Peygamber Efendimiz SAS, gökyüzüne bakıp da, gönlünden kıblenin değiştirilmesini Cenâb-ı Hak'tan temenni ederken, “Ey Rasûlüm, senin gökyüzüne bakışını görüyoruz. Haydi bakalım, bundan sonra yönünü Mescid-i Haram tarafına çevir!” diye daha önceki ayet-i kerime geçmişti. Burada te'kîden, kuvvetlendirmek için tekrar bildiriliyor.

Çünkü bu kıble değiştirilmesi önemli bir şey; herkes bunun Allah tarafından emredildiğini kesin olarak bilsin, bir tereddüt olmasın diye...

“—Nereye çıkarsan çık, nereye gidersen git, yönünü kıbleye çevir!”

Demek ki, sadece Mekke’de otururken, sadece Kâbe’yi görebilen bir yerde dururken yönünü Kâbe’ye dön denmiyor; Kâbe’nin görünmediği yerde de, yine yönünü Mescid-i Haram’a çevirmesi emrediliyor; Peygamber Efendimiz’e ve bütün namaz kılan müslümanlara...

El-Mescidü’l-Haram, Kâbe-i Müşerrefe’nin ortasında bulunduğu mukaddes, mübarek, büyük mescid. Etrafında direkler, revaklar, katlar var... Kâbe’nin etrafında önce bir geniş alan, meydan var; orada tavaf edilebiliyor, üstü açık... Ondan sonra kenarlarda kubbeli kısımlar var. Daha gerilerde yine iki katlı binalar var. İşte bütün burası, her tarafı, duvarlarıyla, kubbelerinin altlarıyla, dış kapısına kadar kocaman alan ve Kâbe’nin etrafındaki tavaf edilen boşluk, ortasında Kâbe-i Müşerrefe binâsının olduğu yer; her taraf hepsi birden el- Mescidü’l-Haram...

Ne demek el-Mescidü’l-Haram?.. Çok muhterem, Cenâb-ı Hakk’ın çok mübarek kıldığı mescid demek. İçinde saygısızlık fiillerinin yapılmasının haram olduğu, her türlü saygı ve edebin takınılması gereken mübarek yer demek. Onun için el-Mescidü’l-Haram diye geçiyor. Kur’an-ı Kerim’de birçok ayette böyle geçiyor.

El-Mescidü'l-Aksâ, Kudüs'teki mescid; el-Mescidü'l-Haram, Mekke'deki mescid. Mekke'deki mescide yönünü dönecek müslümanlar...

(Ve innehû le'l-hakku min rabbik) “Hiç şüphe yok ki, bu Kâbe'ye doğru yönelme olayı, muhakkak ki senin Rabbinden sana emredilmiş, hikmet dolu, şek ve tereddüt edilmeyecek, ittibâ edilecek bir emirdir, bir husustur. Bu hususta hiç şekke lüzum yoktur, muhakkak bu böyledir.

Burada *(ve innehû el-hakku)* denmiyor *(le'l-hakku)* deniyor. Başına *le* gelince bir kelimenin, te'kid mânâsı vardır, kuvvetlendirme mânâsı vardır. Bir sözün muhakkak öyle olduğunu gösterir. Yâni, “Bu kıblenin Kâbe'ye döndürülmesi, namaz kılarken insanların oraya dönmesi, Cenâb-ı Hak tarafından mü'minlere emredilmiş, hikmetli ve kesin bir emirdir.” demek. Hem hikmetli mânâsına geliyor, hak kelimesinin içinde bu mânâ var; hem de muhakkak böyle olduğu, tereddüde mahal olmayan, çok açık seçik bir gerçek olduğu beyan edilmiş oluyor.

(Ve ma'llâhu bi-gâfilin ammâ ta'melûn) “Ey mü'minler, ey insanlar, Cenâb-ı Hak sizin yaptıklarınızdan aslâ ve kat'â, kesinlikle habersiz değildir, gâfil değildir, bilmiyor değildir; hepsini çok çok güzel görüyor.” Yâni itaat edenlerin itaatlerini görüyor, itaatli kullarını seviyor; itaat etmeyenlerin de oyunlarını, hilelerini, madrabazlıklarını, düzenbazlıklarını,

inatçılıklarını, maddiyatçılığını; hangi duygularla bu edepsizliği yapıyorsa, o edepsizliğin sebepini biliyor. Onun da tabii karşılığını verecek.

Hattâ bu sondaki (*ta'melûn*) kelimesi, bir kıraette de, Ebû Amr kıraetinde, (*ya'melûn*) tarzında gelmiş. O zaman, “Onların işlediklerinden Allah gâfil değildir. Yâni kibleyi kabul etmeyen, emri tutmayanların yaptıklarından gâfil değildir.” demek oluyor. Muhalefet edenler hakkında bir tehdit mânâsı taşıyor.

c. Kiblenin Değişmesinin Hikmeti

150. ayet-i kerimeye geliyoruz. Bu kible ilgili konunun emirlerini ihtivâ eden, bu konu ile ilgili sonuncu ayet-i kerime:

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ
شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا
الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي
وَلَأْتَنَّ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

(البقرة: ١٥٠)

(*Ve min haysü haracte fevelli vecheke şatra'l-mescidi'l-harâm, ve haysü mâ küntüm fevellû vücûheküm şatrahû li-ellâ yekûne li'n-nâsi aleyküm hücceh, ille'llezîne zalemû minhüm felâ tahşevhüm va'hşevnî ve li-ütimme ni'metî aleyküm ve lealleküm tehtedûn.*)
(Bakara, 2/150)

(*Ve min haysü haracte*) “Nereye çıkarsanız çıkın, nereden sefere çıkarsanız çıkın, nerede olursanız olun...” *Haysü* kelimesi yer bildirir, zaman bildirir. Burada çıkmak fiili bahis konusu olduğu için ve Kâbe'nin mekânı önemli olduğu için, “Her nereye çıkarsanız” demek. Zaman mânâsı bahis konusu değil burada.

“Her nereye doğru sefere çıkarsanız çıkın...”
Yâni Mekke'de değil de, dünyanın başka yerinde de olsanız, uzak seferlere de çıksanız; harb için, yolculuk için, ticaret için gittiğiniz yerlerde de, bulunduğunuz yerlerde de...
(*Fevelli vecheke şatra'l-mescidi'l-harâm*)
“Ey Rasûlüm yönünü, yüzünü sen Mescid-i Haram tarafına döndür!” Bunun altında yatan mânâ, “Namaz kılan bütün müslümanlar da yönlerini namazlarında Kâbe-i Müşerreffe'ye döndürsünler!” demek.

Zaten arkasından, müslümanlara da aynı emir geliyor: (*Ve haysü mâ küntüm fevellû vücûheküm şatrahû*) “Ey müslümanlar, nerede olursanız olun, siz de yüzlerinizi, yönünüzü onun tarafına, Mescid-i Haram tarafına çevirin!”

İşte onun için biz de Türkiye’de de olsak, Almanya’da da olsak, Avustralya’da da olsak, namaz kılacağımız zaman, “Kâbe ne tarafta? Mekke ne tarafta?..” diye coğrafyayı düşünüyoruz, yönleri düşünüyoruz, dünyanın konumunu, durumunu düşünüyoruz; ince ince hesapla, pusulaya bakarak, haritaya bakarak, Allah’ın emrini tutalım diye yönümüzü o tarafa çeviriyoruz.

Şimdi Cenâb-ı Hak Teâlâ üç defa, nerede olursa olsun yönünü Kabe-i Müşerrefe’ye çevirmeyi emrediyor Peygamber Efendimiz’e... Tabii bunun birinci mânâsı: “Bu iş artık çok kesin, tereddüt edilecek bir tarafı yok, önemli bir şey, Kudüs’e doğru değil, bundan sonra Kâbe-i Müşerrefe’ye dönülecek!” mânâsına kesinlik ifade ettiği muhakkak. Daha başka nice nice hikmetleri olduğunu tefsir kitapları yazıyor.

Hikmetlerinin bazısı bu ayet-i kerimede bize açıklanıyor: (*Li- ellâ yekûne li’n-nâsi aleyküm hücceh*) *Li*, şu sebepten demek; sebep bildiren bir harf bu, kelimelerin başına geliyor. Fiillerin başına gelir, isimlerin başına gelir; “için” mânâsına gelir. “İnsanlar için, sizin aleyhinize kullanacakları bir delil, bir belge olmaması için.”

Şimdi, Kâbe’nin neden namazda kıble edildiğini böyle beyan buyuruyor: “Sizin aleyhinizde kullanacakları bir belge olmasın diye.”

Buradaki insanlardan maksat, bir kere yahudiler ve hristiyanlardır. Allah-u Teâlâ Hazretleri Peygamber Efendimiz’e, Kudüs’e

yönelik namaz kılmasını emrettiği zaman, gevezelik ediyorlardı, tenkit ediyorlardı. Halbuki bilseler, o emri veren Rableri... Onların da, bizim de Rabbimiz olan Allah-u Teâlâ Hazretleri emrediyor. O zaman, dînî konularda böyle edepsizliğe kalkışmamaları lâzım gelirdi tabii.

Diyorlardı ki:

“—Muhammed hem bizim yahudiliğimizi, hristiyanlığımızı tenkit ediyor, hem de bizim Kudüs’ümüze dönüyor...”

Bir kere sizin nerden Kudüs’ünüz oluyor, Peygamber Efendimiz’in Kudüs’ü, müslümanların Kudüs’ü, mü’minlerin Kudüs’ü... Niye siz sahip çıkıyorsunuz da, ötekileri dışlamağa çalışıyorsunuz?.. O mantık yanlış.

İkincisi: Allah-u Teâlâ Hazretleri ne emrederse, Peygamber Efendimiz onu yapıyor; samîmiyetini görsenize!.. Bakın, o tarafa dönün dediği için dönüyor; kasdı garazı yok, size bir düşmanlığı yok, Allah’ın hak peygamberi... “Kudüs’e dönün!” dendiği için dönüyor. Sizin yanlışlarınız olduğu için, Allah da o yanlışları size bildirmesini ona emrettiğinden, yanlışları da söylüyor. Ne diye siz de yanlışlık yapıyorsunuz, ne diye Allah’ın dinini değiştirdiniz?.. Ne diye Hazret-i İsa’nın hakîkî konumunu anlayamıyorsunuz?.. Ne diye Hazret-i Mûsâ’nın emirlerini tutmuyorsunuz?.. Ne diye onları eğip büküp, değiştiriyorsunuz?.. Elbette söyleyecek.

Zâten Mûsâ AS olsa, kendisi söyler. Zâten İsâ AS olsa, kendisi söyler. Allah onun için Peygamber Efendimiz'e söylemesini emrettiğinden, söylüyor. Onların bu meseleyi anlaması lâzımdı. Hattâ Kudüs'e dönmesinden, samimiyetini daha iyi anlamaları lâzımdı. "Evet, bak bizi tenkit ediyor ama, yine de Allah'ın emrine bağlı olduğundan Kudüs'e dönüyor." demeleri lâzımdı.

Bir kere, bu dedikoduların önü kesilmiş oluyor Kâbe'ye dönülünce... Ama tefsir kitapları bir başka hususu anlatıyorlar. Hattâ yerini de gösteriyor bazı tefsir kitapları. Bu Ahd-i Kadîm'in, yâni Tevrat'ın Eş'iyâ kitabında, Kitâb-ı Eş'iyâ'da, Mekke'nin istikbalini anlatan ayetlerde işaret ediliyor ki:

"—Ahir zaman peygamberi geldiği zaman, kibleyi Mekke'ye çevirecek!"

Onu Cenâb-ı Hak işaret ediyor:

"—Kudüs'e doğru dönüp dururken, işte sizin kitabınızda da önceden yazıldığı gibi, sizin de bildiğiniz gibi, tahmin ettiğiniz gibi, hak peygamber olduğundan, hakîkî ahir zaman peygamberi olduğundan, bak işte orada vaad edildiği üzere, kibleyi de Kâbe tarafına döndürdü."

Çünkü Kâbe, Hazreti İbrâhim AS'ın yeniden bina ettiği, amma tâ öncelardan esas, temelleri olan, dünyanın en eski mescidi, en mukaddes yeri... İşte onu da görünce, yahudilerin derhal mü'min olmaları lâzımdı.

“İşte tamam, bizim Ahd-i Kadîm’de, Tevrat’ta, kitabımızda yazıldığı şekilde kibleyi de değiştirdi. Demek ki bu hakîkî ahir zaman peygamberiymiş!” demeleri lâzımdı.

Öyle yapmasaydı, bu sefer de:

“—Bu ahir zaman peygamberi olsaydı, kibleyi değiştirirdi. Bak değiştirmiyor!” diyeceklerdi.

İşte artık o söz söylemelerinin, tenkit etmelerinin önü de kesilmiş oldu. Onlara da bir belge verilmiş oldu. Yâni gelen zât, ben ahir zaman peygamberiyim diyen zât, hakikaten o mu, yoksa bir iddiacı mı?.. İşte bak hakikaten o; çünkü sizin kitabınızda evsafı söylenen şekilde çıktı ve yapacağı işleri de yaptı.

(Li-ellâyekûne li’n-nâsi aleyküm hücceten) “Ey mü’minler! Öteki insanların, yâni yahudilerin, ehl-i kitabın sizin aleyhinizde kullanacağı, bir delil, yürüteceği bir tenkit mantığı kalmasın diye bu... Artık iyice ağızlarını kapatmak için, tenkit edecek bir laf bulamamaları için ve gerçeği tam görmelerini sağlamak için.” Bir de âhirette tabii, “Ben size gerçekleri işaret ettim, gösterdim, niye uymadınız?” diye aleyhlerine delil olacak. Cenâb-ı Hak onları cezalandırmakta bunları bahis konusu edecek.

Bu kadar âşikâr delillerden, belgelerden sonra, ahir zaman peygamberi buymuş diye, iman edip etrafında toplanmaları lâzımdı. Mûsâ AS’a iman ettikleri gibi, Peygamber SAS Efendimiz’e de iman etmeleri lâzımdı. Hristiyanların da, İsâ AS’a iman ettikleri gibi Peygamber Efendimiz’e de iman etmeleri lâzımdı.

Ama yapmadılar. Yapmayanlar nedir?.. Zalimlerdir. (*İlle'llezîne zalemû minhüm*) “Onlardan zulmedenler müstesnâ...” Yâni, gerçekleri gördüğü halde kabul etmiyor da yola gelmiyorsa, o insan zalimdir. İşte o zalimler müstesna... Hem görüyorlar, hem anlıyorlar, hem de çocuklarını bilir gibi kesin olarak biliyorlar. Gene de tâbî olmuyorlar. O zaman bunların yaptıkları nedir?.. Haksızlıktır, adaletsizliktir, zulümdür, hakka suikasttır, hakkı desteklememektir. Elbette cezalandırılacak.

Müslümanlar böyle, Allah'ın emretmesi üzerine, kibleyi çevirmesi üzerine Kâbe'ye dönmeye başladılar; ötekiler de ileri geri konuştular. Müşrikler de konuştu. Peygamber Efendimiz Kâbe'ye dönme ayetini okuyunca, müşrikler dediler ki:

“—Bakın, Muhammed Kâbe'ye döndü, ilkönce Kudüs'e doğru dönüyordu, şimdi Kâbe'ye döndü; yavaş yavaş geriye doğru dönüyor. Tamam, bizim çizgimize gelecek, bizim hizamıza gelecek, işte bizim haklılığımız ortaya çıkacak!” dediler.

Onların da böyle söylemelerine hiç meydan kalmıyor artık. Çünkü, “Siz İbrâhim AS'ın Kâbe'sini seviyorsanız, işte o Kâbe'ye dönmüş peygamber; siz de ona tâbî olun!” Yâni, daha önceden dırıldır ediyordunuz. “Hem İbrâhim AS'ın torunuyum diyor, hem İbrâhim AS'ın dini olan hanîflikten bahsediyor, ben ona bağlıyım diyor, hem de Kudüs'e dönüyor, Kâbe'yi bırakıyor; olur mu?” falan diyenlerin de artık tenkitlerinin önü kesilmiş oluyor. Bunların kesilmesi için:

(*Li-ellâ yekûne li'n-nâsi aleyküm hüccetün*) “Ey mü'minler, müslümanlar öteki o insanların sizin aleyhinize söyleyecek böyle bir mantık yürütmesi imkânı, bir belgesi kalmasın diye, bundan dolayı Cenâb-ı Hak bu emri verdi. Onun için Kâbe'ye dönün! O zalimler müstesnâ... Artık onlar ne söylerse söylesin, siz onlara aldırmayın! (*Felâ tahşevhüm*) Onlardan korkmayın! Kâbe'ye dönün, onların dedikodusunu veya daha başka bir tehlikesini nazar-ı dikkate almaktan uzak durun, korkmayın! (*Va'hşevnî*) Benden korkun!” Allah-u Teâlâ Hazretleri öyle emrediyor. “Onlardan korkmayın, benim emrimi tutun, benden korkun! Kâbe'ye dönün!”

(*Ve li-ütimme ni'metî aleyküm*) “Ben bunu insanların, sizin aleyhinizde delil yürütme imkânı kalmasın diye yaptım. Kibleyi Kâbe'ye ondan böyle çevirdim. Bir de sizin üzerinizde nimetimi tamamlamak için...” Tabii şerefli bir ümmet kıldı. Ahir zaman Peygamberinin ümmeti oldular, en sevdiği Peygamberinin ümmeti oldular. Kur'an-ı Kerim üzerlerine geliyor, iniyor. Kâbe de artık kibleleri olunca, dînî konudaki nimetini tamamlamış oluyor. “İşte o nimeti tamamlayayım diye, bu değiştirmeyi yaptım. Onun için siz Kâbe'ye dönün!” diye emrediyor Allah.

(*Ve lealleküm tehtedûn.*) “Tâ ki hidayet üzere hareket edesiniz diye... Yâni yanlış iş yapmış olmayasınız, doğru olanı yapmış olasınız, Cenâb-ı Hakk'ın razı olduğu hidayet yolu üzerinde olasınız diye bu emri verdim.

Bu Kâbe'ye dönme işini size emrettim. Onun için bunu böylece tutunuz!” diye, Cenâb-ı Hak Teâlâ bunun bir nimet olduğunu muazzam bir nimet olduğunu ve insanların tenkitçilerinin ağzını kapatacak bir davranış, bir emir olduğunu; ve doğru yoldaki müslümanların en sevdiği şekilde yaşamalarını sağlayacak tamamlayıcı bir emir olduğunu beyan ediyor.

Şimdi bu 150. ayet-i kerime ile konu burada bitiyor. Bundan sonraki ayet-i kerimeler:

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ

آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ

وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

(البقرة : ١٥١)

(*Kemâ erselnâ fîküm rasûlen minküm yetlû aleyküm âyâtinâ ve yüzekkîküm ve yüallimü'l-kitâbe ve'l-hikmete ve yuallimüküm mâ lem tekûnû ta'lemûn.*) (Bakara, 2/151)

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونَ

(البقرة : ١٥٢)

(*Fe'zkrûnî ezkrüküm ve'skrû lî ve lâ tekfurûn.*) (Bakara, 2/152)

151. ve 152. ayetler birbirine bağlı. “Ben size peygamber gönderdiğim gibi, siz de beni zikrediniz, Őükrediniz, küfrân-ı nimette bulunmayınız!” mânâsına müstakil... Yâni 151. ve 152. âyet-i kerimenin bu kıble konusıyla ilişkisi yok... Ya da bazı müfessirlere göre, bu (*Kemâ erselnâ fîküm rasûlen minküm yetlû aleyküm âyâtinâ*) âyet-i kerimesi bu (*lealleküm tehtedûn*)’e mânâca bağlı... Her iki hususu, inŐâallah bir dahaki tefsir dersimizde anlatırız.

Ama artık Bakara Sûresi’nin ikinci cüzünün birinci ve ikinci sayfasında, uzun uzun emirlerle anlatılan kıblenin Kâbe’ye döndürülmesi hususu, bu 150. ayet-i kerime ile, üç defada “Yönünüzü Kâbe’ye, Mescid-i Haram’a döndürün!” diye peŐ peŐe, te’kiden emretmek suretiyle kesin olarak anlatılmıŐ oluyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, bütün emirlerini can ü gönülden, rızasını kazanacak vechile, uygun, edebli bir tarzda yapmaya cümlemizi muvaffak eylesin... Rızasına aykırı duygulardan, edepsizliklerden, ahlâksızlıklardan, yanlışlıklardan, hatâlardan, inatlardan cümlemizi, cümlelerinizi korusun... Ne emrederse onu yapalım, neyi yasaklamıŐsa ondan kaçalım!..

Bizim fakültede bir profesör vardı. Bakanlık da yapmış bir kimseydi. Almanya’da, –bakan olarak oraya gittiği zaman– önüne geniş ziyafet sofrasında içki koymuŐlar.

Demiş ki:

“–Bana içki koymayın, ben içki içmem!”

“–Niye?..” demişler.

“–Cenâb-ı Hakk’ın o kadar çok nimetleri var ki sofranın üstünde, ona lüzum yok!” demiş.

Cenâb-ı Hakk’ın helâlleri o kadar çok ki, haramlarına tenezzül etmeye, sapmağa hiç lüzum yok! Her ihtiyacın karşılanmasını Cenâb-ı Hak helâl yollardan nasib etmiş. Onlarla ihtiyaçlar karşılanır, gönüller şen olur. Hayat mutlu olarak devam eder, nesiller devam eder. İnsanlar mutlu olur.

Ama insanlar, bu kadar geniş saadet imkânları varken, kıyıda köşede istisnaî, şunu yapmayın bunu yapmayın diye tek tük, yâni azınlıkta olan yasaklar var; inadına gidip onlara saptanıyorlar, onları yapıyorlar. İnsanoğlu tabii kanıyor şeytana, nefsine mağlub oluyor; iyi düşünmüyor, aklını kullanmıyor, hatalı işler yapıyor.

Cenâb-ı Hak bizi helâlleriyle perverde eylesin... İbadet ve tâatinde yaşamayı nasib eylesin... Haramlarına tenezzül etmeyen, yanaşmayan, bulaşmayan kullarından eylesin... İsyanda ömür geçirtmesin, isyana ayağımızı kaydırmamasın... Emirlerine mutî, yasaklarından müctenib olarak yaşamayı nasib eylesin... Böylece temiz, pak şekilde ömür sürmeyi, kişi olarak saadet ve selâmetimizi sağlamayı nasib eylesin...

Ama bir de, bundan daha yüksek güzel bir durum var: Bir de başkalarının da İslâm'la müşerref olması için, mutlu olması için, dünya ve ahirette aziz ve bahtiyar olması için çalışmak var... Bunu da milletçe, devletçe, ümmetçe, fert olarak, cemiyet olarak yapmalıyız.

Çünkü Cenâb-ı Hakk'ın kuluyuz, Cenâb-ı Hak'tan –kendimiz rızasını kazanıp, cennete gittiğimiz gibi, gitmek istediğimiz gibi– başkalarının da cennete gitmesini istiyoruz. Onun için çalışmamız gerekir. Çalışırsak asil bir şey yapmış oluruz, herkesin iyiliğini istemiş oluruz. Onun için, bütün insanların müslüman olması, mü'min olması için gayret edelim!..

Dikkat edersek, onlar da böyle gayretler içindeler ama, ters gayretler içindeler... Komünistler müslümanları İslâm'dan koparıp komünist yapmak istiyor; misyonerler hristiyan yapmak istiyor. Esrarkeş yapmak isteyenler var, yoldan çıkartmak isteyenler var... Birliklerini dağıtmak isteyenler var, iktisadî durumlarını bozmak isteyenler var, birbirlerine kırdırmak isteyenler var... Bunlar hep *şeyâtînü'l-insü ve'l-cin*, insanların ve cinlerin şeytanlarının faaliyetlerinden ve kâfirlikten, şirkten, zulümden oluyor.

Allah bizi Şirkten ve k¼f¼rden Őiddetle korusun... İman ve ihlâs sahibi eylesin, m¼'min-i kâmil eylesin... İslâm'a da g¼zel hizmet Őerefiyle Őerefyâb eylesin... Nice hayrât u hasenât yapıp, rızasını kazanıp, iki cihan saadetine erelim!.. Rabbimizin cennetiyle, cemaliyle m¼Őerref olalım!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!
Es-selâm¼ aleyk¼m ve rahmetu'llâhi ve berekât¼h¼!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŐAN

11. 04. 2000 - AVUSTRALYA

[B¼t¼n TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaŐmak iÇin tıklayınız.](#)

